

גיליון מס' 495 פרשת תולדות
תשפ"ג שנה אחת עשרה

להקדשות:

053-3145900

בברכת שבת שלום

יצחק גולדשטון

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"תורת חיים ואהבת חסד"

לתאר זיו מידותיו הטובות של רבינו זיע"א לא נכלה, ואין כמעט מי שלא נפגש בזה בהיכלו, ומ"מ נביא כמה נקודות מאירות מחייו, למען יאירו דרכינו ויהיה עליו לנשמתו הטהורה.

רבינו זללה"ה אמר לי שאינו מוכרח לדעת ולציין ממה שכותבים האחרונים, זולת דעת גדולי האחרונים כמו הגרע"א והחת"ס וכיו"ב, שמדבריהם א"א להתעלם, וכן רבינו זצ"ל בספריו לעולם אינו מציין לספרי אחרוני זמנינו, אא"כ ביאורם נצרך להבנת הסוגיא כמו ס' מעדני ארץ בזרעים וכיו"ב, ובמקומות שרבו ספרי האחרונים לקח מלקט אחד בן זמנינו שהיה נראה לו שהקיף את כל העניינים, ואליו ציין לכל השאלות, יוצא מהגדר הזה בעל ה'אגרות משה' זצ"ל שזכה ויאמר דבר הלכה משמו, וכל זה מפני שחידש דבר נפלא בגדרי מצות חסד, ונעתיקה הנה בלשון רבינו ז"ל.

בספר טעמא דקרא (דברים פ"ו פ"ז): ושנתם לבניך. וברש"י, אלו התלמידים. והוא מספרי כאן. הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אג"מ (אבן העזר חלק ד' ס' כ"ו סק"ד) כתב, שבן תורה צריך ליתן מעשר מזמנו ללמד לאחרים אע"פ שע"ז מתבטל מתורת עצמו ע"ש. והנה בגיטין ס' ב' אמרו רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי א"ל לותבן מר בעידנא (יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע, רש"י), א"ל אית לי עידנא לדידי, ולותבן מר בליליא א"ל אית לי מיא לאשקויי, א"ל אנא משקינא לי למר מיא ביממא, ולותבן מר בליליא א"ל לחיי, ומדלא א"ל אע"ג דאית לך עידנא אתה חייב מעשר, משמע שאין חייב. ואין לומר שכבר נתן מעשר דא"כ הול"ל אית לי עידנא לדידי וכבר נתתי מעשר, שאין חייב כלל לבטל מקביעות לימוד עצמו דחייך קודמין, ורק כשא"ל אנא משקינא ליה למר ויהי לו זמן, אז ראוי לו לשלם לו עבור הזמן שנותן לו בקביעות לימוד. עכ"ל רבינו, ואף שרבינו הקשה שם על דבריו, מ"מ היה מציינם תמיד, וגם מקיימם באדיקות, וכל יום היה מקבל קהל כשעתיים לפחות, וגם כאשר מקורביו חששו לבריאותו ורצו שיסיים את קבלת הקהל, היה מעצמו מסמן לשואלים שימשיכו בשאלותיהם ובענייניהם, [כ"ז שהיה לפי כוחו לשלוט בענייני צרכי בריאותו], ובהמשך כשזרם הפונים הלך וגדל ונתמנו גבאים להשיג ע"ז, כל פעם שהי' רואה מאן דהו דוחק בשואל לסיים, היה מתעכב עם השואל בנחת גדולה, עד שהשכילו שלא להאיץ אנשים בפניו.

ובס' כל משאלותיך (עמ' ת"מ): נכנס הרב של העיר והתאונן כי עד שהתמנה לרב היה שוקד יומם ולילה על התורה, ועתה הטרדות שלו מרובות עד מאד לפעמים מבוקר עד ערב. והשיב רבינו: אני נותן לצבור שעה, אתה תיתן את כל לפני הצהרים, ולגבי השעות האחרות, הצבור צריך להבין שגם זה לצורך ולטובת העיר שהרב יהגה בתורה, ולך אני אומר, החפץ חיים מבאר קבעת עיתים לתורה, פירוש קבעת מלשון גזל צריך לגזול מזמנו לתורה. על הטרדות שרבים מתדפקים על דלת רבנו אמרתי קמיה, הנה נאמר בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שיש לתת מעשר מהזמן, ולכאורה נראה הדבר כי רבנו נותן הרבה יותר ממעשר, הגיב רבנו: אי אפשר לסגור את הדלת ולסלק את האנשים. עכ"ל.

וראיתי מציינים שבס' מעשה איש (ח"ג עמ' מ"א) העיד ר' שלמה רייכנברג ז"ל שמרן החזו"א זצ"ל אמר לו שצריך לראות לסייע להקמת בית יעקב בעיר נתניה, וכשהשיב שהוא תושב חדש בעיר ועמל לפרנסתו וכו', השיב לו החזו"א שכמו שיש חיוב להפריש מעשר כספים כך צריך להפריש מעשר זמן. [ועי' בהקדמת ס' שערי ישר].

עד לשנים המאוחרות נמנע רבינו מלכתוב הסכמות לספרים, אלא שכשבאו לפניו תלמידים או קרובים וכיו"ב היה כותב להם הערה על הספר, וזו הייתה ה'הסכמה', וכן נהג רבו מרן החזו"א זצ"ל, גם דברי רבינו הנ"ל, נכתבו במקור כמכתב הסכמה לס' זיו אבות להגר"פ וויס שליט"א, ומשם העתיקו המסדר של ההוצאה החדשה של הטעמא דקרא לספר.

אגב, בס' 'הספרים' (עמ' צ"א) כותב הגה"צ ר"ג הוניגסברג שליט"א: לפני הרבה שנים כתב רבינו הגהות ומ"מ לספר הרוקח, והמו"ל של הספר קיבל הסכמה ממרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ושם כותב בהקדמה שראה את המ"מ שכתב ידידי מוהר"ח קניבסקי, ושאלו לרבינו איך הכירו, וענה רבינו: הוא הכיר אותי קצת, הרבה שנים אבא היה מבקש לי שאברר אצלו שאלות בהלכה, ושלחתי לו כמה פעמים שאלות.

אגב, רבינו לא הסכים לכתוב מחירים על הספרים העומדים למכירה בביתו, באומרו: אין זה בית מרקחת [ואף שכלכלת רבינו היתה תלויה בזה]. וכל ספר שהיה בו איזה פגם קל אפי' בכריכה היה מניחו בצד שלא למכרו.

מדור זה מוקדש לע"נ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת ויצא - הגאון רביאסר זלמן מלצר (י"ד כסלו)

פרשת וישלח - שלושים לפטירת הגה"צ רבי חיים וואלקין

פרשת וישב - שנה ב' למדור הפופולארי "שנים קדמוניות"

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון האדיר רבי אליעזר יהודה וולדנברג זצ"ל בעל 'ציץ אליעזר'

שטעם משהו. רק כשסיים הרשה לעצמו להתיישב לטעום מהאוכל... הרב ולדנברג היה גם מהיחידים שרבינו הירשה לו באותם ימים לעיין בקונטרס בכתב ידו בו רשם את הוראות רבו המובהק מרן החזון איש, כדי שיוכל להעתיק משם הוראות שונות.

נסע עם החתן

כאשר בשנת תשכ"ט אירס רבינו את בתו הבכורה עם הגר"ש שטינמן, דבר השידוך נשמר בסוד כמוס במשך קרוב לשנה, אבל מפני כבודו של הסבא מרן הגרי"ש אלישיב, רבינו נסע בצנעא עם החתן אל ביתו כדי לקבל ברכת מזל טוב.

כשהגיעו לירושלים שאל רבינו את החתן, אם הוא יודע היכן היא שכונת עזרת תורה "כי יש לי שם חבר טוב, קוראים לו שמחה בונם וולדנברג, שמרבה לכתוב לי מכתבים, ואם אני כבר פה אכנס להסביר לו איזה תשובה שהשבתי לו". החתן אכן ידע לכוין את הדרך, אך כשהגיעו לביתו התברר שהוא לומד בכולל בשכונת 'תלפיות'.

רבינו לא ויתר... הוא נסע לשכונת תלפיות, אל הכולל 'מקור חיים' של הגר"ב לוי, שם פגש בו והראה לו בחדווה את החתן החדש, ושוחח עמו בדברי תורה מספר דקות והלך.

"אבוא איתך לנחם אבלים"

סח מחותנו של רבנו, הגר"מ הוניגסברג: בחודש אב תשל"א ישבנו שבעה על אימי מרת חיה חנה ע"ה, והנה להפתעתנו הרבה, באחד הימים נכנס רבינו לבית האבלים יחד עם הגר"ב וולדנברג כדי לנחם, התפלאנו מאוד מדוע הטריח את עצמו לנחם, הרי לא היה לו קשר מיוחד.

מספר שנים אח"כ בתי התארסה עם הגר"ש בן רבינו, ואזרתי אומץ לשאול אותו מדוע הטריח עצמו לנחם אותנו. הוא חיך לשאלה והשיב בפשטות.

שבאותה תקופה היה רש"ב וולדנברג מגיע כל יום חמישי לבני ברק לשוחח עם רבינו בדברי תורה. וכשסיימו לשוחח הוא סיפר לי שהוא הולך לנחם את ידו הטוב רבי יאיר הוניגסברג (אחיו של רבי מאיר), והזכיר לי שפעם הוא ציין הערות משמו באחד המכתבים.

"אמרת לי אם יש לי תועלת ממנו, אצטרף איתך לניחום האבלים, ואכן באתי עמו".
סיים רבינו לספר.

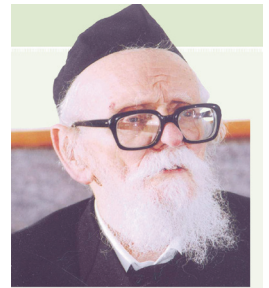
מימין: רבי יעקב גדליהו וולדנברג, רבינו, מחותנו רבי שלמה קניבסקי (עומד)

הגר"ר יעקב אשר פלדמן

גיסו של הגר"ב, הגאון רבי יעקב אשר פלדמן למד יחד עמו בכולל 'מקור חיים' ומחמת הקשר התורני שהיה להרש"ב, החל גם הרב פלדמן להכיר את רבינו, ואף כתב הערות רבות על ספר שונה הלכות וכן התכתב עמו בדברי תורה. ובהקדמת הספר שונה הלכות הזכירו רבינו לטובה.

גם בהמשך כשכבר עבר ללמוד בישיבת מיר, המשיך הקשר התורני עם רבינו שהעריכו מאוד, ולעיתים רבות היה מגיע לרבינו להיוועץ עמו. מאז, בכל פעם שהיה רבינו מוציא ספר חדש בנסיעה הראשונה לירושלים היה הולך לשכונת מחנה יהודה אל ביתו של הרב פלדמן ומוסר שני ספרים: עבירו ועבור גיסו (מפי הר"ר אפשטיין).

הגרא"י וולדנברג מגדולי ירושלים של מעלה ומי שכיהן עשרות שנים כדיין בבית הדין הרבני בירושלים לצידו של מרן הגרי"ש אלישיב ועוד מגדולי התקופה, נודע בעיקר בפסקיו הרבים שבסדרת ספריו 'ציץ אליעזר' ובכוח עומק הכרעתו. בגילו היה מבוגר מרבינו בכחמש עשר שנה, אך רבינו הכירו, יתכן מחמת הקשר שהיה לו עם מרן החזון איש שאף התכתב איתו בהלכה, ויתכן מפני ידידותו עם חמיו של רבינו מרן הגרי"ש זללה"ה.

חיים יעקב גדליהו וולדנברג / ירושלים / יום שבת / תמונה: יעקב וולדנברג

לימים, נעשה בעל הציץ אליעזר מחותן עם רבינו, הן על ידי נינו הגר"פ אייזנברג (נכד הגר"ש"ב וולדנברג) מרבני ישיבת עטרת שלמה, שנשא את בת הגרי"ש קניבסקי, והן מנינתו (בת נכדו הגרי"ג וולדנברג שנישאה לבנו של רבינו - הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א).

מצות ביכורים רק פעם אחת

סיפר הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי:

שמעתי מאבי מורי כמה פעמים שהזכיר לפלא את דבריו של הגרא"י וולדנברג ('ציץ אליעזר' סימן ט"ז) המחדש כי מצות ביכורים נוהגת בכל אילן רק פעם אחת ולא בכל שנה, והיה מעיר הרי רש"י מפורש הוא בפרשת כי תבוא "בת קול מברכתו, הבאת ביכורים היום תזכה לשנה הבאה". (א"ה), ועין לו בחלק י"ז סימן י"ט מה שהשיב הגאון ז"ל לשאלה (ז).

בענין נגיעה ב'מוקף' בשני לטומאה/כתב יד

בספר הזכרון 'זכרון שלמה' (ורנר) ש"ל בשנת תשל"ב, נדפס חוברת 'משנת תרומות' בעניני תרו"מ, מפרי עטו של רא"י וולדנברג, ורבינו העיר בשולי הגליון מספר הערות, נעתיק אחת מהם:

בעמוד קע"ט כתב: אע"פ שמן הדין אין צריך נגיעה לענין מוקף, אלא סמוך בלא נגיעה, ואפילו בטהור וטמא שמקפיד דבעינן נגיעה, הרי היינו נגיעה בענין שאינו מטמא שמחברן ע"י פחות מכביצה, מ"מ לכתחילה מיהת חיישינן שיבוא לידי נגיעה ממש. הדין האמור נאמר, אף כשהטמא הוא שני לטומאה, דחולין** הטבולין לתרומה, פסיל בהו שני.

וכתב רבינו: שני פוסל גם בחולין שאין טבולין לתרומה (ואולי כונתו שהשני יעשה שלישי, וג"ז אינו נכון, דכל שאין ודאו מטמא חולין ל"ג על חולין הטבולין לחלה כמ"ש בנדה ז' א' וכ"פ הרמב"ם).

בעל 'ציץ אליעזר' זצ"ל

רבי שמחה בונם וולדנברג

בנו יחידו של הציץ אליעזר, הגאון רבי שמחה בונם זצ"ל, לימים רב דשכונת 'עזרת תורה', החל בערך בשנת תשכ"ח לכתוב מכתבי תורה אל רבינו, ומני אז התחבב אצלו מאוד. בתקופה ההיא כאשר רבינו היה שב בצהרים מהלימוד ב'כולל', היה בודק אם הגיעו מכתבים, ואם ראה שהגיע מכתב מרש"ב היה מתיישב מיד לענות לו בחביבות עוד לפני